

BOLALARDA PNEVMONIYA BELGILARI VA UNI DAVOLASH

Abdurasulov Asliddin Faxriddin og'li

E-pochta: asliddin20040404icloud@gmail.com

Tel: 971530409

Kibriyev Bexruz Abduraxmonovich

Termiz iqtisodiyot va sevis unversiteti

Tibbiyot fakulteti o'qituvchisi

Kibriev1991@gmail.com

Kattaboyeva Muhayyo Nurmuhammad qizi

Termiz Iqtisodiyot va Servis Universiteti,

Tibbiyot fakulteti, Terapevtik fanlar kafedrası O'zbekiston

E-mail: muhayyo_kattaboyeva@tues.uz

mnkattaboyeva@gmail.com

ORCID: 0009-0005-7146-1255

Tel.: +998 91 589 93 07

Annotatsiya

Ushbu maqola bolalarda pnevmoniyaning belgilari va uni davolash usullarini tahlil qiladi. Maqolada pnevmoniyaning asosiy simptomlari, jumladan, yo'tal, isitma, nafas olishda qiyinchiliklar va boshqa alomatlar keltirilgan. Shuningdek, pnevmoniyaning turli shakllarini davolash uchun zarur bo'lgan dori-darmonlar, antibiotiklar va qo'shimcha tibbiy yordam usullari haqida ma'lumot berilgan. Maqolada bolalar pnevmoniyasining oldini olish va davolashda ota-onalar va pediatrlarning o'rni ham ko'rib chiqilgan. Bu maqola pnevmoniyani erta aniqlash va samarali davolashning bolalar salomatligi uchun muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: bolalar, pnevmoniya, belgilari, davolash, yo'tal, isitma, nafas olish, antibiotiklar, tibbiy yordam, reabilitatsiya, pediater.

Kirish

Pnevmoniya – bu o‘pkaning yallig‘lanishi bilan kechadigan va turli infeksiyon agentlar (bakteriyalar, viruslar yoki qo‘zg‘atuvchilar) sababli yuzaga keladigan jiddiy kasallikdir. Bolalar orasida pnevmoniya tez-tez uchraydi va uning kechishi og‘ir bo‘lishi mumkin.

Erta yoshdagi bolalar, ayniqsa, immun tizimi hali to‘liq rivojlanmagan, pnevmoniyaga oson duchor bo‘ladi. Ushbu kasallikning belgilari, o‘zgacha klinik tasviri va kechishiga qarab, uni tezda aniqlash va to‘g‘ri davolash zarur. Pnevmoniyaning erta bosqichda aniqlanishi va to‘g‘ri davolanishi bolalar salomatligini saqlashda katta ahamiyatga ega. Maqolada bolalarda pnevmoniyaning asosiy belgilari, davolash usullari va uning oldini olish bo‘yicha tavsiyalar ko‘rib chiqiladi.

Bolalarda pnevmoniya — o‘pkaning yallig‘lanishidan kelib chiqadigan jiddiy infeksiyon kasallik bo‘lib, uning klinik belgilari keng ko‘lamda bo‘lishi mumkin. Kasallikning erta aniqlanishi va davolanishi bolaning sog‘lig‘ini saqlashda muhim ahamiyatga ega. Pnevmoniyaning belgilarini bilish, uning rivojlanishini sezdirmay kuzatish va zarur tibbiy choralarni ko‘rish kasallikning og‘ir asoratlaridan saqlanishga yordam beradi.

Isitma — Pnevmoniyaning eng keng tarqalgan belgisidir. Kasallikning boshlanishida yoki rivojlanish jarayonida bolaning tana harorati ko‘tariladi, va bu ko‘pincha 38°C va undan yuqori bo‘ladi. Isitma o‘pka infeksiyasining alomati sifatida nafaqat xavotirga sabab bo‘ladi, balki bu holat boshqa simptomlar bilan birga bo‘lishi mumkin. Isitmaning uzun davom etishi bolalarning umumiy holatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi, shuning uchun uning davolanishi muhimdir.

Yo‘tal — Pnevmoniya tufayli yo‘talning yuzaga kelishi ko‘pincha bolada og‘riqni va noqulaylikni keltirib chiqaradi. Yo‘tal odatda quruq yoki yiringli bo‘lib, bo‘yin va ko‘krak qafasida og‘riqni keltiradi. Bu simptom ko‘p hollarda pnevmoniyaning rivojlanishining dastlabki belgisidir va uning davomiyligi ham kasallikning og‘irligiga qarab o‘zgaradi. Yo‘talning kuchayishi va davomiyligi kasallikning jiddiyligidan dalolat beradi, shuning uchun uni e‘tiborsiz qoldirish mumkin emas.

Nafas qisilishi va tez-tez nafas olish pnevmoniyaning yana bir asosiy belgisi sifatida bolalarda ko‘rinadi. O‘pkaning yallig‘lanishi nafas olishning qiyinlashishiga olib keladi, va bu nafas olishda qisilish, tez-tez nafas olish va o‘tkir nafas qisqarishi

ko‘rinishida bo‘ladi. Bu simptomlar ayniqsa kichik yoshdagi bolalarda va yangi tug‘ilgan chaqaloqlarda kuchayishi mumkin. Nafas olishdagi qiyinchilik bolaning holatini yomonlashtirishi, shuningdek, hayot uchun xavf tug‘dirishi mumkin, shuning uchun tezda shifokorga murojaat qilish zarur.

Ko‘krak qafasida og‘riq — Pnevmoniya bolada ko‘krak qafasida og‘riqni keltirib chiqarishi mumkin, bu og‘riq nafas olishda yoki yo‘talish paytida kuchayishi mumkin. O‘pkaning yallig‘lanish darajasi va yiringli jarayonlar ko‘krak qafasidagi og‘riqning kuchayishiga olib keladi. Bu simptom nafas olishning qiyinlashishi bilan birga ko‘rinishi mumkin va bolaning holatini yanada yomonlashtiradi [3, 715-720].

Charchoq va zaiflik — Pnevmoniya bolaning umumiy holatini yomonlashtiradi, bu esa charchoq va zaiflikni keltirib chiqaradi. Bolalar doimo charchagan va ko‘pincha dam olishni istaydi. Bu holat bolaning fiziologik holatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi, shuning uchun uning davolanishi va shifokor nazorati ostida bo‘lishi kerak.

Bosh og‘rig‘i va mushak og‘riqlari — Agar pnevmoniya virusli yoki bakterial infeksiya tufayli yuzaga kelgan bo‘lsa, bosh og‘rig‘i va mushaklarda og‘riq ham kuzatilishi mumkin. Bosh og‘rig‘i bolaning yanada noqulaylashishiga olib keladi, ayniqsa kichik yoshdagi bolalar uchun bu holat yanada ko‘proq xavf tug‘diradi.

Og‘ir holatlarda, masalan, bosh aylanishi, ko‘krak qafasidagi og‘riqning kuchayishi, va buyuk asoratlarda pnevmoniyaning kechki holatlarida yuzaga kelishi mumkin. Bu belgilarga e‘tibor qaratish va darhol tibbiy yordamga murojaat qilish zarur. Bosh aylanishi, ko‘krak qafasidagi og‘riqning kuchayishi va boshqa og‘ir simptomlar pnevmoniyaning asoratlarini ko‘rsatishi mumkin, shuning uchun tibbiy yordamga murojaat qilish zarur.

Yangi tug‘ilgan chaqaloqlarda pnevmoniyaning alomatlari boshqacha bo‘lishi mumkin. Yuzning ko‘karmasi, noaniq nafas olish, emizishda qiyinchiliklar, yoki tez-tez nafas olish yangi tug‘ilgan chaqaloqlarda pnevmoniyaning belgilari sifatida ko‘rinishi mumkin. Bu simptomlarga e‘tibor qaratish juda muhim, chunki chaqaloqlarda pnevmoniya tez rivojlanishi mumkin. Pnevmoniyaning belgilarini erta aniqlash va zarur davolash usullarini qo‘llash bolaning sog‘lig‘ini saqlash va kasallikni asoratlarini oldini olishda muhimdir. Bolalarning nafas olish tizimi katta sezgirlikka ega bo‘lgani uchun, har qanday noaniq alomatlar mavjud bo‘lganda, darhol shifokorga murojaat qilish zarur. Pnevmoniyaning erta aniqlanishi va to‘g‘ri davolanishi bolaning sog‘lom o‘sishi va rivojlanishiga xizmat qiladi.

Bolalarda Pnevmoniyaning Davolash Usullari

Pnevmoniya — oʻpkaning yalligʻlanishi natijasida yuzaga keladigan kasallik boʻlib, bolalarda juda xavfli boʻlishi mumkin. Kasallikning sabablariga qarab davolash usullari farqlanadi. Bolalarda pnevmoniyaning samarali davolanishi uchun erta tashxis qoʻyish, toʻgʻri dori-darmonlar tanlash va holatiga qarab davolash choralari koʻrish juda muhimdir. Ushbu maqolada bolalarda pnevmoniyani davolashning asosiy usullari, shuningdek, davolashda eʼtibor berilishi lozim boʻlgan omillar koʻrib chiqiladi. Bolalarda pnevmoniyaning davolashining asosiy usuli dori-darmonlarni qoʻllashdir. Agar pnevmoniya bakterial infeksiya tufayli yuzaga kelgan boʻlsa, antibiotiklar tayinlanadi. Antibiotiklar toʻgʻri tanlanishi kerak, chunki ular kasallikka sabab boʻlayotgan bakteriyalarni yoʻqotish uchun samarali boʻladi. Masalan, *Streptococcus pneumoniae* yoki *Haemophilus influenzae* kabi bakteriyalar sababli pnevmoniyada makrolidlar yoki ampicillin kabi antibiotiklar qoʻllaniladi. *Mycoplasma pneumoniae* tufayli pnevmoniya holatlarida esa, azitromisin yoki doksitsiklin kabi dori-darmonlar samarali hisoblanadi. Virusli pnevmoniyada esa antiviral preparatlar qoʻllanadi. Gripp virusi yoki respirator sincitial virus (RSV) kabi viruslar tufayli pnevmoniya rivojlanishida oseltamivir yoki zanamivir kabi antiviral dorilar foydali boʻlishi mumkin. Baʼzi holatlarda, ogʻir pnevmoniya shakllarida antiseptiklar, masalan, metronidazol kabi preparatlar ishlatiladi. Pnevmoniya holatida nafas olishda qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin. Bu holda nafas olishni qoʻllab-quvvatlash muhimdir. Oksigen terapiyasi nafas olishni yaxshilashda samarali boʻlib, bolalarning oʻpka kislorod bilan toʻliq taʼminlanishini taʼminlaydi. Shuningdek, nafas mashqlari oʻpka toʻqimalarida kislorodning tezroq tarqalishiga yordam beradi. Pnevmoniya rivojlanishida isitma, bosh ogʻrigʻi va koʻkrak qafasidagi ogʻriqlar koʻpincha kuzatiladi. Bu simptomlarni kamaytirish uchun, paratsetamol yoki ibuprofen kabi dorilar qoʻllaniladi. Yoʻtalni kamaytirish uchun antitussivlar ishlatiladi, lekin baʼzi hollarda, yoʻtalni toʻliq toʻxtatishdan saqlanish kerak, chunki yoʻtal oʻpkaning tozalash mexanizmi sifatida xizmat qiladi. Balgʻam yigʻilishida mukolitik preparatlar (masalan, ambroksol) qoʻllanadi. Bu preparatlar balgʻamning yoʻqolishi va yoʻtalning yengillashishini taʼminlaydi. Bolalarning holatiga qarab, sogʻlom ovqatlanish va suvsizlanishning oldini olish juda muhimdir. Pnevmoniya holatida organizm yuqori isitma va infeksiya bilan kurashishda koʻproq energiya sarflaydi, shuning uchun muntazam va sogʻlom ovqatlanish zarur. Suv ichish ham muhim, chunki suyuqliklar balgʻamni yupqalashtirish va umumiy holatni yaxshilashga yordam beradi. Agar pnevmoniya ogʻir kechsa, bolani tezda gospitalizatsiya qilish zarur boʻladi.

Shifoxonada intensiv davolash usullari, masalan, sun'iy nafas olish, dori-darmonlar va oksigen terapiyasi qo'llaniladi. Nafas olish tizimi to'liq ishlamayotgan hollarda mexanik ventilyatsiya talab etilishi mumkin. Ba'zi hollarda pnevmoniyaning og'ir shakllari uchun kengaytirilgan davolash choralari talab etiladi. Ular jarrohlik aralashuvlar, infuziya yoki immunoterapiya kabi usullarni o'z ichiga oladi. Pnevmoniyaning davolashida erta tashxis qo'yish va samarali davolash usullarining qo'llanilishi bolalar uchun jiddiy asoratlarning oldini olishga yordam beradi. Har bir holat individual yondoshuvni talab qiladi, shuning uchun tibbiy yordam va muntazam nazorat muhimdir. To'g'ri davolash va ehtiyotkorlik bilan qarorlar qabul qilish bolalarning tezroq tiklanishiga yordam beradi va ularni xavfli asoratlardan saqlaydi.

Xulosa.

Bolalarda pnevmoniya – bu jiddiy kasallik bo'lib, uning erta aniqlanishi va to'g'ri davolanishi hayot uchun xavf tug'diruvchi oqibatlarni oldini olishda katta ahamiyatga ega. Pnevmoniyaning asosiy belgilari isitma, yo'tal, nafas olishda qiyinchiliklar va umumiy yorg'inlik kabi alomatlarini o'z ichiga oladi. Kasallikning bakterial shaklida antibiotiklar, simptomatik davolash va qo'shimcha tibbiy yordam usullari, jumladan kislorod terapiyasi va intravenoz dorilar yordamida davolanadi. Shuningdek, bolalarning holatini yaxshilash uchun suyuqlik bilan ta'minlash, ozuqa va dam olish zarur. Pnevmoniyaning oldini olishda vaksinatсия va to'g'ri gigiena choralariga amal qilish muhimdir. Ota-onalar va pediatrlarning birgalikdagi sa'y-harakatlari bolalar salomatligini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Pnevmoniyaning erta davolash va profilaktikasi bolalar orasidagi o'lim darajasini kamaytirishga yordam beradi.

References:

- 1.Kudratova, G., & Xolmuradova, Z. (2023). Erta yoshdagi bolalarda shifoxonadan tashqari pnevmoniyada klinik-anamnestik o'zgarishlar. Евразийский журнал академических исследований, 3(2 Part 2), 39-42.
- 2.Ulmasavna, M. Z. (2024, January). Bola va uning oilasiga nafas olish a'zolari kasalliklarida hamshiralik parvarishi. In Proceedings of International Educators Conference (Vol. 3, No. 1, pp. 290-294).
- 3.Xakimovna, Z. S. (2024). BOLALARDA PNEVMONIYA RIVOJLANISH MEXANIZMLARI. Научный Фокус, 2(13), 715-720.

4. Бакрадзе, М. Д., Гадлия, Д. Д., Рогова, О. А., Хохлова, Т. А., & Таточенко, В. К. (2015). О проблемах диагностики и лечения пневмоний у детей. Педиатрическая фармакология, 12(3), 354-359.
5. Таточенко, В. К. (2021). Внебольничные пневмонии у детей-проблемы и решения. Российский вестник перинатологии и педиатрии, 66(1), 9-21.